

A nemzetiségi sokféleséget a helyi szovjetek is tükrözték. Az 1927. évi szovjet-fehérorosz alkotmány értelmében nemzetiségi szovjetek alakulhattak ott, ahol a helységben többségben volt valamely nemzetiség. 1929-ben 72 ilyen nemzetiségi szovjet volt a köztársaságban, ezek többsége a homeli régióban működött.

1934-től kezdve ezek a helyi nemzetiségi szovjeteket fokozatosan elsorvasztják. például 1934-ben a köztársaságban 40 lengyel nemzetiségi szovjet volt, 1935-ben 34, 1936-ban 29, 1937-ben 19, 1938-ban pedig már egyetlen egy sem. Az 1930-as évek végére a többi nemzetiségi közigazgatási egységet is felszámolták.

A hivatalos nemzetiségi politika a Szovjetunióban mindig a pártpolitikától függött, és azzal együtt gyakran éles fordulatokat vett. A homeli régiónak Szovjet-Fehéroroszországhoz való csatolása (1926) idején még a nemzetiségi kérdés demokratikus kezelése volt napirenden, az 1927. évi alkotmány garantálta a kisebbségek jogait. 1929-ben azonban már változott a helyzet, felismerték, hogy „a nemzetiségek bolsevizálása” nehézségekbe ütközik. A kollektivizálással már nem volt összeegyeztethető a nemzetiségi jogok biztosítása, mert a nemzeti közösségeket a magasabb politikai szempontok érdekében szét kellett verni.

*Zoltán András*

## **Emigráns orosz diplomaták 1917 októbere és 1924 között**

*Kononova, M.: Russkie diplomaty v éмиграции. = Meždunarodnaâ žizn', 2000. 2. no. 67–78. p.*

Az októberi forradalom győzelmét követően a cári, illetve az időleges kormányt szolgáló orosz külképviseletek tagjai emigránsok lettek. Eközben a testület közös elhatározása volt: az antibolsevizmus térhódításának támogatása érdekében fenn kell tartani és működtetni az addigi diplomáciai hálózatot.

A fennmaradással kapcsolatosan az volt a legfontosabb kérdés: de miből? A képviseltek szokásos (három hónapra szóló) ellátmánya utolsó alkalommal a forradalom előtt kis idővel érkezett meg a címzetekhez az orosz külügyminisztériumból. Rajta kívül az egyes követségek és konzulátusok csupán az általuk kezelt (esetenként, pl. a konzulátusoknál: általuk gyarapított) ún. kincstári vagyonokra támaszkodhattak, amelyek különböző eredetű (pl. hadianyagok vásárlásából visszamaradt, illetve a fogadó ország támogatásából akumulálódó) és megjelenési formájú (készpénz, értékpapírok, nemes fémek) fizetőeszközökből kerekedtek ki.

A legfontosabb külképviseleteken szinte csillagászati értéket képviseltek ezek az eszközök. A legértékesebb „kincstárral” a washingtoni követség rendelkezett, de a párizsi, londoni és tokiói követség sem nagyon maradt el ettől. Míg a washingtoni és a tokiói „kincstárral” a követség úgy élt, ahogyan jónak látta, addig a párizsit Oroszország szövetségesei zárolták, és csak 1919-ben oldották fel a zárlatot. Londonban egyenesen M. M. Litvinov népbiztos kérésére fogatosított ilyen kifizetési zárlatot a Bank of England, de ahhoz már nem járult hozzá, hogy a bolsevikok költhessenek ebből a keretből. Az októberi forradalmat követő idők zűrzavarai és bizonytalanságai, illetve néhány diplomata „enyves keze” miatt a washingtoni, illetve némely más olyan követségen és konzulátuson, ahol nem következett be keretek zárolása, hatalmas – s itt hadd éljen a referáló modern pesti szlenggel – „lenyúlások” mentek végbe. A legnagyobbak egyikét B. A. Bahmetev washingtoni követ produkálta, aki 56–58 millió dollárt utaltatott át saját bankszámlájára. Eb-

ből ugyan csak 13 milliót használt fel saját céljaira, s a többiből az emigráns diplomáciát támogatta, cselekedete sem erkölcsösnek, sem hazafiasnak nem tekinthető. Nem hiába elégtelték meg ténykedéseit A. I. Denikin generális körei, sőt az USA külügyi testületei is. 1922-ben ezért nyugdíjba kellett mennie. A másik kirívó eset A. I. Serbatskij, hajdani uruguayi–paraguayi–chilei nagykövete volt, aki azt mondta, hogy szívesen elszámol párizsi dorbézolásainak kincstárból fizetett horribilis költségeivel, amennyiben „saját dolgairól” Bahmetev is megteszi ezt.

Az ugyancsak hatalmas összegekkel diszponáló tokiói követ, V. N. Krupenskij – a diplomaták túlnyomó többségével megegyezően – viszont ellenállt az efféle elherdálási csábításoknak és kísérleteknek.

A kincstári vagyonok sorsának követését és rendezését bonyolulttá, egyenesen lehetlenné tette a polgárháború során kialakult képlékeny helyzet, az A. V. Kolčak és A. I. Denikin által létrehozott oroszországi hatalmi szervek jó szándékú, de kényszerűen hamar abbamaradt többféle próbálkozása is.

A polgárháború befejezése után az antibolsevista propaganda folytatásának emigráns hívei belátták: tevékenységük oroszországi támogatására többé nem számíthatnak, s így meg kell elégedniük az egyes képviselvek kincstári vagyonának maradákaiból finanszírozható tevékenységekkel. Ekkor K. E. von Zamen, V. A. Maklakov és az orosz politikai delegáció (ez a párizsi békekonferencia munkájába kapcsolódott be) szorgoskodása folytán fokozatosan felszámolták a kincstári keretek hasznosításának akadályait. Különösen Maklakov kezelte igen precízen a kincstári pénzek felhasználását. 1924-ben Franciaország és Nagy-Britannia egyaránt elismerte a szovjet államot. E. V. Šablin, a cári Oroszország utolsó londoni követe házat vásárolt, ám annak nagy részét „orosz házként” engedte át társadalmi és kulturális fóruma gyanánt az angliai orosz kolóniának.

A referált szerző a következőképpen summázza tanulmányának legfontosabb mondanivalóját: „... az 1917 októberétől 1924-ig eltelt hosszú hat év alatt a patriotizmussal áthatott orosz diplomaták igyekeztek az őket akkreditáló országokban hozzájárulni az oroszországi képviselők fennmaradásához. Amennyire képességeik megengedték, védtek és gyámolították külföldre kényszerült sorstársaikat is.”

*Futala Tibor*